

Stackenäs och Stacke junkrar

Sammanställt av **Göran Palmkvist**, maj 2019

- se även Kungsäters hembygdsförening: <https://www.hembygd.se/kungsater/page/32722>

Historia och ägarlängd för Stackenäs gård

Sammanställning byggd på fornforskaren Gabriel Djurklous anteckningar, en artikel "På ömse sidor landamäret" i Svenska Turistföreningens Årsskrift 1910 av John Stårck, Bo Emanuelssons noteringar från 2003 och den förteckning som förts på Stackenäs genom åren.

Stackenäs

Det ursprungliga namnet var Stacked. Ett ed är detsamma som näset mellan två sjöar. Stacked ligger mellan Fävren och Varlasjön. Senare förfinades namnet till Stackedsnäs, vilket med tiden avslipats till Stackenäs.

Lars på 1500-talet

På 1500-talet ägdes gården av en Lars som på ett slätteröl blev osams med bonden Jon. Knivarna kom fram och Jon blev ihjälstucken. Jon ägde gården Sjöryd. Lars fick fly och höll sig gömd i Kohagberget som låg mellan Stacke och Strömma. Endast hustrun och ägaren till Strömma kände till gömstället.

Lars blev förvägrad att erlægga mansbot och blev istället instämd till tinget. Han stannade dock som fredlös kvar i sitt gömställe där han till slut förråddes av sin falske vän i Strömma. Bonden i Strömma och Jons söner kommer en dag till Lars gömställe och vill förhandla. Det slutar med att de slår ihjäl Lars. Lars släktingar slår sedan ihjäl den falske bonden från Strömma.

Peder Börjesson

Peder Björnsson (Börjesson) Stött till Horshaga adlad till Gyllencornett. Peder ägde och bodde på Stackenäs runt 1599. Stupade som löjtnant vid Dieschau och begravd där 1627. Gift med Karin Svan, död 1644.

Arvid Gyllencornett

son till föregående, ryttmästare född 1611, stupad 1644 i Skåne under kriget med danskarna. Ligger begravd i Skara domkyrka. Arvid bodde mest på sina gods runt Skara därav begravningsplats.

(Christina) Kjerstin Gyllencornett

Syster till Arvid, född 1609, död 1699. Gift med Göran Simonsson Falck, överstelöjtnant, stupad 1637 i Wismar. Kjerstin följde sin man under 30-åriga kriget i Tyskland. De bodde i Wismar och hon födde där två barn, Peder och Britta. Britta blev ett sorgebarn för modern. Hon hade en otidig förbindelse med en "bonde fläckad av ätt och dåligt rykte". Peder följde med svenska hären till Tyskland. Han var född 1633 och utmärkte sig endast 14 år gammal med att ensam i hela arméns åsyn rida ut i Rhen och med pistolskott skjuta två kejsrerliga galejor i sank. För denna bedrift blev han adlad av Drottning Kristina och hette som adlad Reuterström (Rytterström). Peder avled på Stackenäs 1668.

När Göran Simonsson Falck hade stupat gifte Kjerstin 1638 om sig med ryttmästaren Bengt Olofsson Silverlood. Hon följde även denne man ut i krig och hamnade i staden Cladova, Polen. Här låg Silverlood i förhandling med stadens borgare att de skulle ge sig men under långfredagsnatten 30 mars 1657 överrumplade de istället Bengt Silverlood, lemlästade honom och sänkte honom i ett hål i

isen på den frusna floden. Kjerstin återvände nu hem till Stackenäs med sin tre små barn i andra giftet, sönerna Göran och Olof samt dottern Karin. Det är dessa som kommer gå till historien som "Stacke Junkrar".

Kjerstin Silverlood dog i slutet av 1600-talet, 89 år gammal.

Ingrid Silverlood

Född 1645, död 1723, gift med fru Kjerstins äldsta son Peder Falck adlad Reuterström. Ingrid blev änka vid 23 års ålder. Hon hade två döttrar i giftet med Peder Reuterström, Christina Charlotta född 1666, död 1731. Hon var gift med Berent Agrell död i Wismar 1712. Dessa hade inga barn.

Anna Maria Rytterström (Reuterström)

Född 1667 och Ingrids andra dotter, ärvde Stackenäs 1712. Anna Maria gifte sig 1684 med löjtnant Lars Gyllenhaal. Lars avled 1710 på gården Sörby i Skaraborg. De hade totalt nio barn gemensamt. Dessa barn ärvde olika gårdar som hörde till Stackenäs. Huvudegendomen ärvde dock dottern Ulrika Magdalena Gyllenhaal.

Ulrika Magdalena Gyllenhaal

Född 1700, död 1770 på Stackenäs. Gift med löjtnant Nils Örnevinge (släkt med greve Gustav Brahe). Nils var född 1693 och avled 1755. De var barnlösa och skänkte större delen av Stackenäs till fröken Ulrika Maria Palmhjelm.

Ulrika Maria Palmhjelm

Född 1714, död 1788, dotter till överste Palmhjelm från Sannarp och Hovgården i Hallands län. Hon dog ogift och tog som sin arvinge en släkting:

Juliana Elisabeth von Wolffradt

Född 1759, död 1826, dotter till ryttmästare Ernst Herman von Woffradt från Thorstorp i Halland. Juliana gifte sig med major Ernst Bogislaus von Segebaden, född 1744, död 1815. Under deras tid uppfördes en ny ståtlig mangårdsbyggnad år 1788. De efterlämnade 7 barn där son nummer tre blev näste ägare till Stackenäs.

Detlof Herman von Segebaden

Född 1788, död 1879. Stackenäs värderades 1826 till 16 000 riksdaler. Major D.H. von Segebaden var gift med Sara Maria Gullbrandsson, född 1807 och död julafton 1830 endast 23 år gammal. Hon efterlämnade tre döttrar: Elisabeth Maria, född 1826, sedemera gift med en kapten Öman; Anna-Charlotta, född 1828, gift med sin kusin kapten Ernst von Segebaden; Sara Maria, född 1830, gift med kapten Knut Ugglå.

1873 flyttade major D.H. von Segebaden till Varberg där han avled 1879, 92 år gammal. 1872 såldes Stackenäs till:

Grosshandlare F.W. Hasselblad från Göteborg

Denne Hasselblad lät samma år hugga ned större delen av den imponerande ekskog som fanns på egendomen. Några år senare såldes gården vidare till:

Ph.G. Bunsow från Norrland

Bunsow bodde på gården fram till 1875 då genom en eldsvåda den gamla fina mangårdsbyggnaden brann ned till grunden.

Efter denna händelse finns inte klara besked hur efterföljden blev och på vilket sätt gården fördes vidare i ägandet. Det nämns ett antal "i orten boende bönder" som ägare men utan större framgång eller med ekonomiska resurser att återskapa förlorad glans åt gården.

J.P. Karlander

1881 övertog J.P. Karlander från Kungsäter Stackenäs. Han lät av en kvarvarande flygelbyggnad bygga en villa som var tänkt som en sommarbostad. Karlanders hustru Judith var framgångsrik hotellägare i Borås och sedermera i Göteborg. Tillsammans anordnades diverse tillställningar och middagar på Stackenäs vilka var välbesökta och mycket uppskattade. 1895 uppfördes en mindre byggnad på en del av den kvarvarande källargrund som fanns efter branden. Denna byggnad finns ännu kvar på gården. Samma år gjordes en stor sjösänkning av Fävren där ett stort markområde frigjordes. Det byggdes även en ny väg fram till gårdens kvarn detta år.

Bengt Bengtsson

1898 blev Bengt Bengtsson från Tvååker ägare av Stackenäs. 1906 avled Bengt och gården var då hårt driven med magra jordar och mycket av den stora ekskogen borta.

Jöns Pehrsson

Efter Bengtssons död köptes Stackenäs av Jöns Pehrsson 1906. Han flyttade dock inte till gården förrän i februari 1907. Priset var 40 750 kronor och denne Jöns vinnlade sig från första stund om gårdens rätta skötsel. Skogen blev liksom åkrarna väl omhändertagna och vid Jöns död 1943 var Stackenäs åter en välbärgad gård.

Jöns Pehrssons sterbhus

Från 1943 till 1964 drivs Stackenäs av Jöns Pehrssons sterbhus.

Åke och Anna Persson

Åke, son till Jöns Pehrsson, övertar gården 1964 och driver den fram till sin död 1975. Därefter driver Åkes änka Anna Persson den vidare till 1983.

Bröderna Hugo o Rune Bengtsson

Bröderna köper Stackenäs 1983 och driver gården gemensamt fram till 1988.

Gunnel och Rune Bengtsson

1988 övertar Gunnel och Rune Stackenäs. De flyttar till gården 21 oktober 1990. Då har familjen Bengtsson byggt det nuvarande boningshuset klart och påbörjat ett kraftfullt underhåll av byggnader och anläggningar.

Stackenäs

Stackenäs ligger vackert på en liten höjd med utsikt över sjön Fävren och nära Varlasjön.

Det ursprungliga namnet var Stacked. Ed är detsamma som näset mellan två sjöar. Senare förfinades namnet till Stackedsnäs, vilket med tiden avslipats till Stackenäs. Som det ofta är så vet vi inte detta med säkerhet. En annan teori är att gårdsnamnet är döpt efter en tidig ägare, Birger Staki, som lär ha levt här 1371. Detta är som sagt olika teorier.

I en beskrivning hämtad ur boken "Kungsäter i ord o bild" nämns det att i början av 1630-talet bodde en stor del av adeln i så kallade bola- eller ryggåsstugor. Troligen bestod alltså den tidens mangårdsbyggnad på Stackenäs av en envånings träbyggnad. Med två jämsides gavelkamrar, kök o härbärge samt möjligen en oeldad nattstuga på loftet.

På en tavla återges de byggnader som fanns på Stackenäs i slutet av 1870-talet. Alltså innan den stora branden 1875. Här syns förutom den stora mangårdsbyggnaden, ladugården, magasinet och en mindre byggnad på den plats där nu befintligt boningshus ligger. Det fanns även en såg, kvarn, smedja, drängastuga, frörenserie, brygghus och ett svinhus. Sammantaget förstår man att det var en gedigen egendom med många åtaganden att hantera för den tidens verksamheter.

Den stora huvudbyggnaden brann ned till grunden 1875. Det dröjde sex år innan en ny mindre huvudbyggnad uppfördes. Stackenäs ägdes på den tiden av en J.P Karlander.

Detta hus fanns på gården fram till slutet av 1980-talet då den revs och ersattes av den nuvarande huvudbyggnaden, byggd 1990, av familjen Bengtsson. Några av de gamla uthusen och ladugården revs och ersattes av mer funktionella ekonomibyggnader.

Dessa rader bekräftar att det förekommit och förekommer många sysslor på Stackenäs gård och att egendomen haft stor betydelse för bygden genom olika tider.

Stacke junkrar

Sägner om Stacke junkrar bygger på den starka kvinnan fru Kerstin. 1628 gifte sig Kerstin, född på Stackenäs 1609, dotter till Peder och Carin Gyllencornett med Göran Falck. Göran Falck var överstelöjtnant vid Älvsborgs regemente och avled troligen under 30-åriga kriget i Wismar 1637. De hade två barn, Peder och Britta. Kerstin Gyllencornett återvände med barnen till Stackenäs och ett år senare gifte hon om sig med kornett Bengt Olofsson Silverlood. Ett släktnamn som skulle spela en stor roll i Stackenäs historia.

Kerstin Gyllencornetts son Peder Göransson från första giftet utmärkte sig i armén och adlades till Rytterström av drottning Christina. Peder Rytterström hade två döttrar men ingen son, då benämnd ingen på "svärdssidan", varför adelsätten inte gick vidare. 1666 gifte Peder sig med dåvarande styvfaderns halvsyster Ingrid Silverlood. 1668 avled Peder på Stacken och begravdes i Kungsäters kyrka.

Bengt och Kerstin Silverlood fick tre barn, Göran, Olof och Karin. Bengt Silverlood var en framgångsrik krigsman och avancerade till major vid Västgöta ryttere. Han gick dock ett tragiskt öde till mötes i slaget vid Cladova i Polen 1657, där han dödades. *Fru Kerstin återvände till Stackenäs med sina tre barn. Sönerna Göran, Olof och dottern Karin. Det är dessa som kommer gå till historien som "Stacke Junkrar".*

Hon hade levt i fält med sin make vilket var vanligt på den här tiden. Fru Kerstin levde på Stackenäs fram till sin död i slutet av 1600-talet, enligt vissa källor 1698.

Göran Silverlood tjänstgjorde vid Västgöta kavalleri och avancerade till löjtnant 1675. Göran stupade i slaget vid Halmstad 17 augusti 1676. Han begravdes i familjegraven vid Kungsäters kyrka. Han värja blev upphängd i kyrkan men denna blev troligen förd till livrustkammaren i Stockholm då kyrkan revs omkring 1881.

Olof Silverlood tjänstgjorde också vid Västgöta kavalleri och var även han löjtnant. Efter striderna vid Halmstad 1676 sägs han ha kommit i delmål med en löjtnant Adolf Hård och detta utmynnade i en duell där Olof dödade Hård. Då duellering inte var tillåtet var Olof tvungen att fly och efter en hård ritt kom han hem till Stackenäs för att söka skydd. Det sägs att han tillbringade dagarna i en grotta vid Valasjön, sedemera benämnd "herresängen" eller "Stacke säng". Trots uppvaktning hos kung Karl XI om nåd beviljades han inte detta och blev tvungen att gå i landsflykt 1681. Före sin avresa sålde han gården Rud till sin faster Ingrid Silverlood. Köpebrevet på denna gård är skrivet på Stackenäs 12 december 1680. Olof avled i Fredrikshald men hans stoft återfördes och begravdes i familjegraven i Kungsäters kyrkoruin.

Om dottern Karin berättas att hon var en vild kvinna som gärna tog djärva ritter och deltog i diverse upptåg tillsammans med sina bröder. Fru Kerstin ansåg att det var bäst att få sin dotter bortgift så snart som möjligt. 1667 uppfördes en ny gäststuga, nuvarande magasinet på Stackenäs, och bröllop stod mellan löjtnant Johan Gripenskjöld och dottern Karin Silverlood. Det berättas att efter vigseln och bröllopsmiddag drog sig bruden tillbaka för att vila. I all hast klädde Karin om sig varefter hon störtade iväg på häst för att komma från tillställningen. Brudgummen sökte efter sin brud och förstod snart vad som hänt. Han sadlade sin häst och tillsammans med några av sina vänner begav de sig ut för att leta efter Karin Silverlood. De red ikapp henne vid Vägryd och återförde henne till bröllopet. Efter denna episod lär äktenskapet varit lyckligt och makarna fick 11 barn tillsammans. De bodde på Lindekulla i Östergötland. Johan avled 1696 och Karin 1705. De är begravda på Harstads kyrkogård.

[Gyllencornett nr 168](#)

Första person i ätten var Christina Pedersdotters far Peder Björnsson Gyllencornett

[Silfverlood nr 264](#)

Första person i ätten Anders Olofson, västra Tunhem socken, Älvsborgs län. Farfar till Bengt Andersson Silfverlood och hans halvsyster Ingrid Silfverlood.

